

1) Месяц займае важнае месца ў народных прыкметах і павер'ях жыхароў Тураўшчыны;

2) У асацыятыўным мысленні замшукоў сімвалізм маладзіка хутчэй станоўчы, чым адмоўны [2, с. 105];

3) Назіранне за Месяцам і яго фазамі мела не толькі сімвалічнае значэнне, а вызначалася прагматызмам, паколькі дазваляла арыентавацца ў часе па астранамічным календары, своечасова ўключацца ў цыкл земляробчых работ з улікам умоў надвор'я і біялагічных рытмаў [3, с. 232], абумоўленых уплывам самога спадарожніка Зямлі.

Умоўныя скарачэнні

ТС-Тураўскі слоўнік: у 5 т. /А.А. Крывіцкі [і інш.] – Мінск: Навука і тэхніка, 1982–1987. – 5 т.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Земляробчы каляндар: абрады і звычаі / Уклад А.І. Гурскі.–2-е выд.–Мн. : Бел.навука, 203. – 429 с.

2. Коваль, У.І. Народныя ўяўленні, павер'і і прыкметы. /У.І. Коваль. – Гомель, 1995. – 180 с.

3. Крук, Я. Сімваліка беларускай народнай культуры /Я. Крук.– Мн. : Беларусь, 2011.– 430с.

Да пытання аб методыцы выяўлення нацыянальнай спецыфікі фразеалагічнай семантыкі

В.А. Арцёмава

e-mail: artimosha2008@rambler.ru

(Мінск, Беларусь)

У лінгвістычных даследаваннях разам з тэрмінам *супастаўляльная лінгвістыка* ўжываецца тэрмін *кантрастыўная лінгвістыка*. І.А. Сцернін разглядае *кантрастыўныку* як асобную галіну мовазнаўства, што даследуе толькі дзве мовы – родную і замежную. Параўнанне вядзецца ў напрамку ад адзінкі адной мовы да яе магчымых адпаведнікаў у іншай мове. Мэтай даследавання выступае «выяўленне адрозненняў у семантыцы і функцыях адзінкі

адной мовы ў параўнанні з яе магчымымі адпаведнікамі ў іншай мове. Галоўнае пры гэтым – устанаўленне адрозненняў, падабенствы выяўляюцца аўтаматычна» [1, с. 25]. Сам кантрастыўны аналіз складаецца з сямі этапаў.

Этап I. Вылучэнне тэматычнай групойкі фразеалагізмаў у зыходнай мове і мове супастаўлення.

Крок 1. Складанне спісу фразеалагізмаў у беларускай мове. Адбор фразеалагічных адзінак (ФА) ажыццяўляецца на аснове прынцыпу ідэнтыфікацыі па ключавых словах-«маркёрах» у слоўнікавых дэфініцыях ФА.

Крок 2. Складанне спісу фразеалагізмаў семантыкай у англійскай мове. З англійскіх фразеалагічных слоўнікаў метадам суцэльнай выбаркі выпісваюцца англійскія ФА.

Крок 3. Структурацыя фразеасемантычных палёў (ФСП) ў беларускай і англійскай мовах.

Этап II. Вызначэнне англійскіх міжмоўных адпаведнікаў асобных беларускіх ФА у межах кожнай фразеасемантычнай падгрупы. Важнай умовай для кантрастыўнага апісання фразеалогіі з’яўляецца колькасць адзінак супастаўлення. Пры такім падыходзе вылучаюцца тры тыпы.

1. *Лінейныя адпаведнікі* (суадносіны 1:1) – адзінцы зыходнай мовы адпавядае толькі адна адзінка мовы супастаўлення.

2. *Вектарныя адпаведнікі* (суадносіны 1:N) – адзінцы зыходнай мовы адпавядае некалькі адзінак мовы супастаўлення і наадварот. Вектарныя адпаведнікі бываюць двух тыпаў:

а) некалькі адзінак у беларускай мове – адна ў англійскай мове;

б) адной ФА ў беларускай мове адпавядае некалькі адзінак у англійскай.

3. *Адсутнасць фразеалагічнага адпаведніка* (суадносіны 1:0).

Крок 1. Выяўленне англійскіх слоўнікавых перакладных адпаведнікаў беларускіх ФА і пашырэнне спісу англійскіх ФА. На гэтым этапе кожная беларуская ФА правяраецца па двухмоўных слоўніках. Атрыманыя вынікі прадстаўляюцца спісам англамоўных адпаведнікаў кожнай беларускай ФА. Кожны англамоўны адпаведнік беларускай ФА правяраецца на наяўнасць у англамоўных аўтэнтчных лексікаграфічных даведніках з мэтай выключэння ФА, што не з’яўляюцца адзінкамі сістэмы англійскай мовы і выступаюць як аўтарскія эквіваленты.

Этап III. Кампанентны аналіз і апісанне значэнняў беларускіх і англійскіх фразеалагізмаў метадам аналізу слоўнікавых дэфініцый.

Крок 1. Кампанентны аналіз беларускіх ФА у межах вылучаных фразеасемантычных падгруп метадам аналізу слоўнікавых дэфініцый.

Крок 2. Кампанентны аналіз англійскіх фразеалагізмаў у межах вылучаных фразеасемантычных падгруп метадам аналізу слоўнікавых дэфініцый.

Этап IV. Семантычнае апісанне кантрастыўных пар.

Крок 1. Фарміраванне кантрастыўных пар. *Кантрастыўная пара* – гэта дзве адзінкі моў, што параўноўваюцца і выступаюць як перакладныя адпаведнікі [1, с. 392] ці як міжмоўныя фразеалагічныя адпаведнікі. Лінейныя адпаведнікі фарміруюць адну кантрастыўную пару, вектарныя – некалькі. Безэквівалентныя ФА не фарміруюць кантрастыўных пар і апісваюцца як аднамоўныя наборы сем.

Крок 2. Семнае супастаўленне значэнняў кантрастыўных пар.

Этап V. Выяўленне нацыянальна-спецыфічных кампанентаў значэнняў беларускіх і англійскіх ФА. На гэтым этапе ў кожнай кантрастыўнай пары выяўляюцца і апісваюцца нацыянальна-спецыфічныя семы. Кожная пара сем, якія супастаўляюцца, атрымлівае наступную характарыстыку: 1) эквівалентныя семы, 2) семы, што не супадаюць, 3) безэквівалентныя семы, 4) лакунарныя семы. Апошнія тры тыпы сем сведчаць пра нацыянальную спецыфіку семантыкі ФА. Міжмоўныя адпаведнікі апісваюцца парамі, з пералікам толькі тых сем, што не супадаюць і выступаюць як нацыянальна-спецыфічныя.

Этап VI. Распрацоўка класіфікацыі міжмоўных беларуска-англійскіх фразеалагічных адпаведнікаў і вызначэнне паказчыкаў міжмоўнай эквівалентнасці і нацыянальнай спецыфікі.

Крок 1. Распрацоўка класіфікацыі беларускіх і англійскіх міжмоўных фразеалагічных адпаведнікаў з улікам формаў праявы нацыянальнай спецыфікі фразеалагічнай семантыкі. Беларускія і англійскія міжмоўныя фразеалагічныя эквіваленты размяркоўваюцца па наступных тыпах: поўныя фразеалагічныя эквіваленты, фразеалагічныя эквіваленты з вобразнай нацыянальнай спецыфікай, безэквівалентныя фразеалагізмы, праводзіцца іх падлік у кожнай фразеасемантычнай падгрупе.

Крок 2. Вызначэнне індэксаў міжмоўнай фразеалагічнай эквівалентнасці і нацыянальнай спецыфікі беларускіх фразеалагізмаў на фоне англійскіх. Ступень праявы нацыянальнай спецыфікі семантыкі беларускіх ФА з прасторавым значэннем на фоне англійскай мовы ў межах канкрэтных фразеасемантычных групак можа атрымаць колькасную ацэнку ў выглядзе індэксаў. Супастаўленне індэксаў нацыянальнай спецыфікі фразеасемантычных падгруп дазваляе выявіць падобныя беларускія і англійскія ўяўленні, што будуецца на аднолькавых кагнітыўных прынцыпах, а на іх фоне – ідэаэтычныя асаблівасці моўнай рэпрэзентацыі з яркай нацыянальнай спецыфікай.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Стернин, И.А. Контрастивная лингвистика : проблемы теории и методики исследования / И.А. Стернин. – М. : АСТ : Восток – Запад, 2006. – 288 с.

Апісанне народнага характару ў беларускай публіцыстыцы пачатку XX стагоддзя

І.А. Герасімчык
E-mail: herasimchuk@mail.ru
(Гродна, Беларусь)

Публіцыстычныя тэксты пачатку XX стагоддзя, прысвечаныя палітычным, сацыяльна-эканамічным і культурным праблемам беларускага грамадства, якое перажывала перыяд замацавання новых каштоўнасцей, даюць багаты фактычны матэрыял для вывучэння народнага характару, нацыянальных камунікацыйных паводзінаў і ладу мыслення. Тагачасныя беларускія перыёдыкі арыентуюцца на сваю – беларускую – аўдыторыю, вылучаючы асноўным фактар нацыянальны і не зважаючы на сацыяльны статус ці фінансавыя мажлівасці прадстаўнікоў этнічнай супольнасці. Супярэчліваць сацыякультурнай сітуацыі – выданне друкаванага слова ў *«неспагаднай, цёмнай і малакультурнай гушчы»* (Я. Лёсік. Чаму гэта так? ВВ, 1917) – вымагае і адпаведнай ролі журналіста,